

leñ. de homic. num. 23. Sor. lib. 4. de just. & jure quast. 2. art. 3. Cordub. dist. lib. 1. quast. 57. dubit. 3. vers. Neque vales dicere, pag. 499. Gregor. de Valencia, Michael Salon. Aragon, & plures alii, quos plene congressit Gomez de Amescua in tractatu de potestate in seipsum lib. 1. c. 1. & 5.

Ac propterea voluntas Indorum pium & debitum humanitatis officium non potuit excludere, quod exigit, ut proximis in periculis, arumnis, & necessitatibus positus, licet invitus, & reluctantibus subveniamus; ut in eo contingit, qui laqueo aut alio modo vult sibi ipsi manus inferre, mortemque conciscere: & in eleganti exem- plo ab Ulpiano relato in l. non tantum, 6. D. de appellat. & ab Imp. in l. adjectos, C. eod. ubi humanitatis ratione omnis pro altero provocans in capitali supplicio, audiendus esse dicitur, etiam si adversus provocationem damnatus resistat, eamque admitti nolit, perire festinans. Tradunt alia his similia Dec. Mayner. Cagnol. Pet. Faber. Ravard. & caeteri in d. l. invito.

97 Inter quae illud de capto ab hostibus, quem etiam invitum redimere possumus, & compellere, ut contractum de hac re gestum ratum habeat, Auth. si captivi, ubi Cyn. & Salicet. C. de Episcop. & Cler. Alexand. n. 7. in l. fin. C. de negot. gest. Dec. cons. 691. n. 6. Carroc. de locato in t. de Medico q. 2. n. 5. Et idem obtinet in eo, qui non paritur, se a servitute, vel carcere liberari, & generaliter in omnibus, qui suam personam, vitam, libertatem, aut etiam civitatem defendere negligunt, ut arg. l. 1. & 2. ff. de liberal. caus. concludit Bald. in dist. l. fin. Bart. in l. Stichus n. 1. ff. de pecul. legat. Decius n. 2. Mayner. in d. l. invito n. 15. Joan. Andr. & Franc. in c. cum, C. lateus, de for. compet. l. 6. Imola in c. ex liter. de pigno. Tiraquel. de nobilit. c. 6. n. 39. Carroc. de locato, 2. de locat. ad long. tem. q. 6. n. 145. fol. 62. & Gomez de Amescua in d. tract. de potestate in seipsum l. 1. c. 16. n. 10. & sequentibus.

Quibus ardet alia doctrina, quae habet, quod si dominus subditum enormiter, & atrociter oneraret, quilibet alter Princeps, viribus, & auctoritate superior posset, & deberet talem vassallum omnino a crudelis domini potestate, & jurisdictione eximere, etiam tacente ipso subdito, & nihil petente, ut argum. tex. in l. 1. ff. de his qui sunt sui, vel alieni jur. §. sed & major Inst. eodem, loquentium in servis a dominis male tractatis resolvit Joan. Faber. ibidem Guido Pap. decis. 62. incipit, Si quis Baro. Thom. Grammat. in addition. fin. ad Matth. de Afflict. decis. Neapol. 265. Menchac. l. 1. controvers. illustr. c. 8. n. 18. & l. 3. de success. creat. §. 26. n. 47. & elegantis Fr. Joan. Marq. in Gubernat. Christ. l. 1. c. 6. pag. 31.

99 & lib. 2. c. 15. in fin. Etenim ut ait Seneca l. 2. de benef. c. 14. Pulcherrimum opus est, etiam invitos, nolentesque servare. Et eleganter Casiodor. lib. 1. var. sic inquit: Cogi enim debet ut sit quietus, qui suo vitio renuit esse pacificus. Nam & mendandi peritus invitum frequenter salvat agrotum: dum voluntas recta in gravibus passionibus, non est, sed potius illud appetitur, quod a salutis judicis gravare posse sentitur.

His addere possumus, quod, ut ego considero, non potest securè affirmari Indos & predictis malis voluntariè consensisse, cum vel cæcitate

& ignorantia sua vel tyrannorum metu ita oppressi essent ut non possent ad meliorem statum aspirare; cum tamen re vera plurimi ipsorum tyrannidis dominantium, & legum, & sacrificiorum crudelitatis, & asperitatis maximè per-tasi reperirentur, cuperentque, si possibile eis fuisset, adeo gravi onere liberari, ut refert, & testatur Pat. Joseph. Acosta lib. 5. hist. Ind. c. 22. affirmans, se ita à multis antiquis Indis audivisse, atque hac præcipuè de causa ita facillè Indos in omnibus ferè hujus Novi Orbis provinciis sanctissimam & mitissimam Christi Domini legem recepisse, neque magis gravatè Hispanorum dominationem, & gubernationem subivisse. Quod eam justiore reddere potest, ut tradit Victoria d. relectione de Indis, 2. part. n. 16. & Nos alia in loco diligentius examinabimus.

CAPUT XIV.

De auctoribus, & argumentis, quae in superiore articulo pro negativa sententia urgere videntur, & contrariorum solutione.

SUMMARIUM.

- 1 Homines ad dissentiendum, & variè opinandum faciles sunt.
- 2 Infideles non posse debellari ob tyrannidem, idololatricam, & peccata contra naturam, multi Doctores affirmant.
- 3 Auctores plurimi referuntur, qui titulum debellationis Indorum ob tyrannidem, idololatricam, & peccata contra naturam admittere nolunt.
- 4 Bellum, ut sit justum, debet esse defensivum, vindicativum, aut punitivum.
- 5 Indi non videntur justè debellari posse ex causa defensionis, vindicationis, aut punitivae.
- 6 Bellum punitivum propriè ad executionem imperii, & jurisdictionis spectat, & inter subditos exercetur.
- 7 Princeps nullus, etiam Papa, & Imperator, in alienis Regnis temporalem jurisdictionem exercere potest, Et num. 18.
- 8 Civis unus non habet potestatem puniendi alium quantumvis vitiosum.
- 9 Republica una non acquirit potestatem in aliam sibi non subditam ratione scelerum, quae in ea committuntur.
- 10 Jurisdictionem nemo habet extra suum territorium.
- 11 Territorium quid sit, & unde dicatur.
- 12 Siculi Flacci locus refertur, & emendatur.
- 13 Imperii, & jurisdictionis propriae terminos excedere etiam caritatis, aut pietatis ratione non licet.
- 14 Bonum, & rectum excedere nullatenus licet, etiam propter salutem alterius.
- 15 Mendacium quantumvis leve dicere non licet pro totius mundi conservatione.
- 16 Pontifex Romanus ex sententia D. Bernardi se in temporalibus Principum secularium negotiis immiscere non debet.
- 17 D. Pauli ad Romanos 14. locus expenditur.
- 18 Sibi non subditis promulgata nulla lex obligat.
- 19 Deus peccata, & injurias contra se factas facillè, si vult, vindicare potest, prout sepius fecit.
- 20 Vindictam peccatorum, quae contra Majestatem divinam committuntur, sibi relinquendam Dominus tradit.
- 21 D. Pauli locus 1. Corinth. 5. Quid enim mihi de his, qui foris sunt, judicare? de infidelibus exponitur & D. Hieronym. Anselm. Athanas. Thom. & aliis, Et num. 23. & 27.
- 22 Infidelium extra Ecclesiam positiorum peccata divino

- judicio puniendi relinquuntur.
- 23 Variorum Capium intelligentia.
- 24 Vicario Christi directè non fuit concessa potestas super non baptizatis.
- 25 D. Theodores. qualiter exponat locum D. Pauli Colossens. 4. In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt.
- 26 Trident. Synodus sess. 14. cap. 2. declarat Ecclesiam non judicare de non baptizatis.
- 27 Diversi Auctores in eadem sensum tendentes.
- 28 D. August. elegantissima verba in serm. 6. de verb. Dom. referuntur, & perpenduntur.
- 29 Ritus infidelium non esse ab Ecclesia tolerandos, ex doctrina D. Thom. qualiter accipiendum sit.
- 30 Infidelium etiam nobis subditorum ritus tolerandi sunt, si Christianae religioni non adversentur.
- 31 Indi, si puniri possunt pro peccatis contra naturam commissis, pro omnibus puniri posse videntur.
- 32 Peccata omnia, legi, sive rationi naturali repugnant, & sic contra naturam esse videntur.
- 33 Pontifex non solum infidelis, verum neque fideles debellare potest propter peccata legi naturali contraria.
- 34 Ignorantia aliqua invincibilis juris naturalis dari potest.
- 35 Fides praedicatio continet etiam praedicationem penitentiae.
- 36 Praedicationis Christi Domini, & D. Joannis Baptiste propositum, quod fuerit.
- 37 Infidelibus silem praedicare, & peccata eorum velle punire, contraria videntur.
- 38 Christus non venit judicare, sed salvare mundum.
- 39 Indorum vitia, religionis & doctrinae incivitate, magis quam armorum terrore tollenda fuerunt.
- 40 Homo secundum Plutarch. non ita effrum animal est, ut disciplina, & aliis modis cicurari conpossit.
- 41 Religio Christiana, quam potens sit, ad hominum barbariem, feritatem, & vitia tollenda.
- 42 Clem. Alexandr. elegans locus expenditur: & alter num. 45.
- 43 Laetantii Firmiani elegantissima verba de effectibus verae Religionis.
- 44 Justus Lipsius optimè tradit, nulla re magis mores componi, quam Religio.
- 45 Alius locus Clem. Alexandr.
- 46 Indorum Reges legitime suo more creati ob solum tyrannidis vitium suis imperiis ab Hispanis privari potuisse non videntur, Et num. 48.
- 47 Princeps fidelis respectu infidelis sibi non subditi perinde se habet ac privatus cum altero privato.
- 48 Legitime potiri videbantur ejus Imperio Indorum Reges.
- 49 Tyrannum justo titulo regnantem nemo privata auctoritate occidere, vel spoliare potest.
- 50 Auctores plurimi referuntur, qui disputant, an & quando liceat tyrannum privata auctoritate interficere.
- 51 Pat. Jacobi Gordoni verba de occisione Regis Galliae Henrici III.
- 52 Indi, & alii infideles non videntur justè debellari posse ob eum carnium humanarum, & alia peccata contra naturam.
- 53 Indi quae impugnant scelera, alia plures nationes commiserunt, quae tamen ob ea debellata non leguntur.
- 54 Sodomiae vitium Judaeis, & Romanis olim frequentissimum fuit.
- 55 Adrianus Imperator Antinoe, Ganymedi suo, divinos honores indultit.
- 56 Hierosolymis juxta templum effeminatorum aedificae structae fuerunt.
- 57 Amorrbæi, & caeteri Palestini gravissima peccata committentibus, quae tamen citra praecipuum Dominum debellari non possent, & plures nationes aedificae commiserunt.
- 58 Aforum vitia, vitia Indorum longe majora, verbis Salviciani connumerantur.
- 59 Carpostratorum, sive Gnosticorum hereticorum nefanda flagitia.
- 60 Lestrigones antropophagi erant, & ideo striges eo nomine dictae.

- 61 Carnium humanarum convivia plures gentes exercuerunt.
- 62 Britannii, & Poloni carnes humanas edere solebant.
- 63 Brasilienses, & Aethiopes, & aliae gentes Orientales hodie edunt carnes humanas.
- 64 Carnes humanas palato gratisimas dicebant Brasili, & querebantur, quod baptizatorum non tauri saporis essent.
- 65 Romani maximas turpitudines in suis Diis & eorum festis admittebant.
- 66 Lupercalibus in festis qualiter femina verberarentur.
- 67 Assiriorum, & Lydorum obscenus mos in virginibus maritandis.
- 68 Turcae, & aliae nationes quam feros & fados mores hodie habeant, & olim habuerint.
- 69 Auctores multi citantur, qui agunt de variis valde feris ac fadis variarum gentium moribus & ritibus.
- 70 Indi etiam ob defensionem innocentium, quos in sacrificiis immolabant, debellari posse non videntur, & quare.
- 71 Ecclesia quatenus tolerare soleat ritus infidelium.
- 72 Consuetudo etiam improba excusatur a poena temporali.
- 73 Barbaros quosdam, qui ex consuetudine homines immolabant, impunitos reliquerunt Romani, ex Plutarcho.
- 74 Sacrificia humanarum victimarum non videntur naturali jure prohibita, cum eis olim omnes ferè mundi nationes usae reperiantur.
- 75 Idolam Moloch, & Baal quale, & alia plurima, quae Hebraei coluerunt, eis humano sanguine liquantes.
- 76 Carthaginenses, & generaliter reliqui Africani qualiter filios suos Saturno immolarent.
- 77 Romani etiam olim hominum immolationes exercuerunt.
- 78 Suetonii locus in Octavio perpenditur.
- 79 Virgili carmina exponuntur.
- 80 Captivi in repulchris virorum fortium a Romanis necari solebant.
- 81 Gladiatorum Rome unde originem habuerint, & cur bustuarii dicti.
- 82 Gladiatorum spectacula crudelissima erant, & Trajanus uno munere decem milia gladiatorum, populo exhibuit.
- 83 Lex unica, C. de gladiator. lib. 11. qua gladiatorum spectacula prohibita sunt, declaratur, & illustratur.
- 84 Marius filias suas Diis Averruncanis immolavit.
- 85 Achaz Hebraeorum Rex filium immolavit idolo inimicorum suorum.
- 86 Hestia, & vestigia quid significant, & de horum nominum etymologia.
- 87 Romani frequenter se ipsos occidebant, vel occidendo vendebant.
- 88 Tauri, Thestali, Cretenses, & alii humanis victimis utebantur.
- 89 Galli, Franci, Germani, Britanni, & alii populi Septentrionales homines immolabant, & quomodo, num. 90.
- 90 Lucani locus exponitur.
- 91 Theutates erat Gallis, Mercurius, & Mars, Haesus.
- 92 Methodus homines immolandi.
- 93 Hispanos antiquos humanis victimis in sacrificiis usi solitos, plures scribunt.
- 94 Concilium Iliberitanum exponitur.
- 95 Religionis vanae praetextu multoties gravia peccata fiunt.
- 96 Infideles nobis non subditi idololatriæ causa non videntur posse puniri, aut debellari.
- 97 Romani antiqui maximè idololatriæ fuerunt, & plusquam triginta deorum, sive potius demoniorum, milia coluerunt.
- 98 Aegyptii fuerunt idololatriæ magistri, & de multis videntur, & contemendis rebus, quas adorabant.
- 99 Juvenalis locus expenditur de vana idololatria Aegyptiorum.

- 100 Dii, sive idola diverrarum nationum qualia.
- 101 Hebraei quam varia idola colerint.
- 102 Abrahamum aliquando idololatram fuisse, aliqui tradunt, qui ab aliis reprobantur, remissive.
- 103 Consumelia, & Impudentia pro Deabus ab Atheniensibus colebantur.
- 104 Morti, Senectuti, & Paupertati Lacedaemonii sacrificabant.
- 105 Ramani aduersus Fortuna, Pallori, Febri, & Rubigini peculiariter templa, & sacrificia exserunt.
- 106 Arbores, & serpentes cui olim pro Diis ab aliquibus gentibus colerentur.
- 107 Indi Zeilani Simie dentem adorant.
- 108 Christianos quosdam accusat D. Paulus, quod simul cum Christo idola colerent.
- 109 Auctores plerimi recensentur, qui de idololatria diversarum nationum latissime agunt.
- 110 Blarphenia, quae in idololatria inest, qualis sit, & quod ob eam tantum infideles debellari non possint.
- 111 Blarphenia vera, & propria requiritur, ut infideles ob eam puniri possint.
- 112 Idololatrie in sacra Scriptura puniuntur exempla quatenus imitanda sint.
- 113 Leges veteris exempla admiranda interdum potius quam sequenda.
- 114 Israelitis quibus rationibus potuerunt debellare, & spoliare Amorrhoeos, Chanaanos & filios.
- 115 Amorrhoeorum, & Chanaanorum templa & idola cur Deus ab Israelitis subverti praeciperit.
- 116 Deuteronom. locis cap. 20. de civitatibus proculpositis explicatur.
- 117 Infidelium idololatriam qualiter convincendi, sive expugnandi sint, iuxta glossam Interlinealem.
- 118 D. August. & Cypriani loca de punitione idololatrarum qualiter accipienda.
- 119 Idololatrias qui punientur laudantur, de subditis intelligendi sunt.

Uculenter ut opinor, ostendimus, quam multis ac magnis auctoribus, & argumentis nitatur titulus iste debellationis Indorum, qui ex peccatis contra naturam, cruentisque sacrificiis, & idololatriis eorum colligi solet. Verum autem verum cum nihil ita certum sit inter homines, quod dubitationem aliquam, & opinio-nis discrimina non recipiat, ut praclare inquit Justinian. *In authent. de fabellionib. collat. 5.* Ulpian. *in l. item si unus 17. §. principaliter, ff. de arbitris & in l. 1. §. 2. ff. de acqui. poss. glos. ver. Diversas, in c. super literis, de rescript. Tere-nt. in Phorm. act. 2. scen. 4. ibi: Quot homines tot sententia, Horat. satyr. 2. ibi:*

Tres mihi conviva prope dissentire videntur,

Quintilianus declamatione 9. Gladiat. Polyb. *libr. 4. ibi: Usque adeo natura hominum non solum corpora, verum etiam animos dissimiles finxit.* Joan. Sambuch. *in suis Emblematis pag. 63.* ubi hoc etiam ad mortuos, sub lepida quadam anus fabella, extendit, sic inquit:

Quaedam anus in Sacrum portabat craniam collem. Ossibus humanis ne minuatur honor: Sed insidians agris pedibus cum vericem adiret, Concidi, ac varium craniam versat iter. Illa videns labi ditoris cuncta retrorsum, Quodque adeo discors semita ferret unus Quid mirum si vos sensus, quot in orbe figurae Sunt, ait, in vobis, num ossibus una via est?

Cum aliis, quae tradit Edmen. Meril. *l. 1. obs. cap. 2. Seraphin. de virt. juram privo. 71. num. 4.* Franc. Connan. *l. 1. commen. jur. civil. cap. 1. Bobadill. in Politica l. 2. cap. 21. n. 144.* Anton. Faber. *in Jurisprud. Papin. pag. 4. &*

Hieronym. Cevall. *in praefat. com. opin. ex numer. 113.* novissimè Alphons. Carranza *de partu humanam, cap. 9. num. 79.* Plurimi alii, gravissimi-que Doctores reperiantur, qui non minus validis argumentis, & considerationibus moti, contrariam sententiam verioerem, & tutiorem esse contendunt, expressè docentes, & infidelibus, qui Principibus Christianis subjecti non sunt, etiam cum auctoritate Pontificis, bellum moveri non posse, quantumvis sub tyrannorum imperio detineantur, idolis inserviant, & pessima, ac nefanda crimina contra legem, & rationem naturalem admittant: & etiam si prius admoniti, ut ab his sceleribus abstinerent, id facere recusaverint.

Quam sententiam in primis probasse videtur Cajetan. *2. 2. quest. 66. art. 8. & nervosè defendit* Episcop. de Chiapa *in Apolog. contr. Sepulcr. & in tr. comprobatorio fol. 66. & 67.* Victoria *in 1. relect. de Indis, n. 40. & seq. Soto in 4. distinct. 5. quest. 1. art. 10. pag. 266.* Covarr. *in regul. peccatum, 2. p. 8. 10. num. 4. & 5.* Menchaca *l. 1. controvers. illustr. cap. 24. & licet sub dubio, in ea magis reside videtur Gregor. Lop. in d. l. 2. tit. 2. part. 2. glossa magna, col. antepen. ad medium, Cordub. in questionar. 1. p. quest. 57. dub. 5. per tot. & sequitur Mag. Banez in 2. 2. quest. 10. art. 10. col. 531. vers. Sexta conclusio. & seq. ubi illam confirmat, & respondet argumentis, quae in contrarium adducuntur; doceret, eam secutos fuisse omnes Magistros Theologos in Cathedralis suis usque ad nostra tempora. Idem late probat Joseph Acosta *de procur. Ind. salu. l. 1. cap. 5. & l. 2. cap. 3. 4. 5. & 6.* Greg. de Valent. *tom. 3. disp. 1. quest. 10. punct. 7. versicul. Nihilominus contraria, col. 414.* Molina *de just. & jure, tract. 2. disp. 106. per totam, Joan. Azor. l. 8. instit. moral. cap. 26. versicul. Octavo quaritur, col. 1276. in fin. Fr. August. Davila in hist. Mexicana lib. 1. cap. 24. & 25. pag. 95. & 96.* Pat. Ludovic. Turrianus *de fide, articul. 11. disput. 52. dub. 2. colum. 646. & 647.* multa tamen commiscens, quae sigillatim tractari, & expendi debuissent, Fr. Thomas à Jesu *de procur. omn. gent. salute lib. 4. part. 1. dub. 4. pag. 207.* Et tandem in eadem opinio-nem magis inclinare videtur Hieron. Zevallos *tom. 4. commun. quest. fin. num. 189. cum sequentib. videndus, ex num. 129. & novissimè post haec scripta Pat. Suarez in tract. de Carit. disp. 13. sect. 5. num. 1. & sequentibus, & Auctor libri Maris Liberi cap. 2. quem refert. Seraph. Freit. de Imp. Asiatico, cap. 3. num. 4. & idem Freit. magis ex professo de hoc titulo disputans eod. lib. cap. 12. & Ant. Ricciull. de jur. person. lib. 2. cap. 31.**

Pro qua sententia haec potissima argumenta considerari posse videntur. Primum, & quod cum ea bella dumtaxat justa & legitima esse definiantur, quae defensiva, vindicativa, aut punitiva sunt, hoc est, quae injurias, & damna, quae nobis inferuntur, propulsant, vel illatas vindicant & resarciunt, aut subditorum proterviam, delicta, & excessus compescunt & puniunt, iuxta ea, quae tradunt Doctores *in l. ut vim, & in l. ex hoc jure, ff. de just. & jure. Doct. Melchior de Valencia, tract. 2. cap. 5. num. 15. & sequentib. &*

Nos

Nos late exornavimus *sup. hoc lib. cap. 6. ex num. 52.* Non videtur ullo modo bellum, quod infidelibus inferitur, licitum esse posse, cum ipsi nihil in nostrum damnum, & offensionem meditentur, neque aliquid usurpassent, quod ab eis repetere, & recuperare possunt. Nec non etiam cum tertium illud genus belli punitivi deficiat, quod proprie ad executionem imperii, & jurisdictionis spectat, ut praeter alios observant Covarrub. & Soto *ubi sup. & Molin. d. disput. 106. vers. Sit prima conclusio,* atque ita inter subditos dumtaxat exerceri debet, & ad extraneos, quantumvis impios, & infideles, extendi non potest, & adversus quos nullus Princeps, quamvis sit Imperator, imò nec etiam Summus Pontifex, jurisdictionem temporalem habent, neque item spiritualem, nisi quatenus ea necessaria est ad Christianam Reipublicam quietem, & utilitatem, prout idem Covarr. ubi supra resolvit, & Acosta *d. lib. 2. cap. 4. & Molin. d. tract. 2. disput. 110. de quo Nos in capitibus sequent. plenius agemus.*

Et sicut unus civis potestatem puniendi alium civem quantumvis vitiosum non habet: ita & similiter una Respublica nullum jus in aliam sibi non subditam ob id acquirere potest, quod in illa gravissima quaevis scelera perpetrentur.

Et enim discretis gentibus, & Regnis conditis, ut *in d. l. ex hoc jure,* jurisdictiones quoque, & imperia distingui coeperunt, & ultra quae nemo aliis jus dicere potuit, *l. ult. ff. de juris dict. omn. judic. cap. novit de iudicis, cap. si duobus de appellation. cap. causam el. 2. qui sint filii legitimi, cap. quoniam, distinct. 10. cap. duo, distinct. 96. cap. celebritatem in fine de consecrat. distinct. 3.* Et in *l. pupillus 239. §. territorium, ff. de verb. signif. quod magistratus intra fines cujusque civitatis sive universitatis, terrendi, idest, submovendi, & puniendi jus habeant. Quod & Sicul. Flacc. in lib. de conditionib. agrorum his expressit: Belli enim gestis victores populi terras omnes, ex quibus victos egerunt publicè atque universaliter territorium dixerunt, intra quos fines jus dicendi esset: ubi malim legere: juris dicendi jus esset, cum Brisonio & Joanne Calino *d. verb. signif. verb. Territorium.**

Hanc autem & naturalem, & legitimam imperiorum divisionem turbare, & in alienos & extraneos homines jurisdictionem exercere, etiam sub praetextu charitatis, seu pietatis, non oportet, *cap. cum ad verum, cap. si Imperator 96. dist. cum notatis à Baldo in l. 1. in princ. colum. 2. ff. de constitut. Princip. Decio in dict. cap. novit. 2. notat. & in nostris terminis à Joseph. Acosta *dict. lib. 2. cap. 4.* Quia nullatenus est & bono, & recto, ne tantulum quidem discedendum vel propter salutem alterius, *cap. 1. versicul. Septimum genus, cap. mihi autem, cap. ne quis, cap. faciat, & capit. si quis ad te 22 quest. 2. & tradunt Theologi omnes in 3. Sentent. distinct. 38. & Tiraquel. de poenis temper. cas. 24. in princip.**

Et conducit, & quod de levi mendacio, etiam ob conservationem totius mundi non excusando, pie, & graviter docet D. August. *lib. de mendacio ad Consentium, cap. 3.* Alexad. III. *in cap. super eo de usuris, Theologi communiter in 3. distinct. 37.*

& 38. Less. lib. 2. de just. & jure, cap. 47. dubit. 6. num. 37. Cast. adversus haereses, *verb. Mendacium, Can. lib. 2. de locis Theol. cap. 2. Corduba, lib. 1. questionarii, quest. 29.* Suarez. *in tract. de bonit. & malitia, disp. 7. sect. 1. & lib. 2. de legibus, cap. 16. num. 12. & in tract. de Fide, disp. 3. sect. 5. num. 8. & Pat. Fr. Joan. Marquez in Gubernat. Christian. lib. 1. capit. 14. & libr. 2. cap. 7.*

Qua ratione D. Bernard. *lib. 1. de considerat. ad Eugenium* & etiam Summum Pontificem notat, *16* ubi se civilibus & secularibus negotiis immiscet, & temporalium Principum jurisdictionem assumit: *In criminibus, inquit, non in possessionibus potestas vestra: propter illa siquidem & non propter has, claves accepistis Regni colorum praevicarios excluduri, non possessores. Habent haec infima, & terrena iudices suos, Reges & Principes terra. Quid fines alienos invaditis? Quid fal-cem vestram in alienam messem extenditis? Et lib. 2. Vicario Christi non dominatis in orbem, sed Apostolatus convinit. Nam Principes gentium dominantur eorum, aut non ita inter vos.* Et praesentit & D. Paul. *ad Rom. 14.* dum ait: *Tu qui es qui 17* iudicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit: quo in loco D. Hieron. paraphrasticè inquit: *Cuius tu auctoritatis es, ut iudices eum, quem lex non iudicat? Sic aperte insinuantes, nullam po-18* restatem, quamvis Regiam, aut Pontificiam, infidelibus sibi non subditis, & invitis, leges, & praeccepta morum dare posse, & longè minus ad eorum punitionem procedere, vel ob hanc causam adversus illos bellum inferre.

Secundo pro eadem opinione considerari potest, quod licet fateamur, ratione tyrannidis, idololatriae, sacrificiorum, & aliorum criminum contra naturam, quae Indi committere prohibentur, Divinae Majestati injuriam inferri: & Haec *19* tamen quae ad nos sufficiens causa belli iudicari non potest, neque ob eam vindicandum nobis adversus infideles servare permittitur, cum Deus ipse facillimè valeat, si velit, eas injurias avertere, sceleratosque homines pro meritis coercere, prout multoties fecisse, pluribus exemplis ostendimus *sup. hoc lib. cap. 2. ex num. 5. & cap. 12. num. 49.* & late prosequitur Simon Majol. *in dieb. Canic. 1. tom. colloq. 19. pag. 433. & 2. tom. colloq. 1. & manifestius doceri videtur in illo Deu-20* *ter. 31. vers. 35.* Paul. *ad Romanos 12. & ad Hebraeos 10. Mibi vindictam, & ego retribuam, melius atque expressius, & 1. ad Corinth. 5. ubi sic 21* urgentissimè inquit: *Si is, qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebrius, aut rapax: cum huiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de his, qui foris sunt, iudicare? Nonne de his, qui intus sunt, vos iudicatis? Nam eos, qui foris sunt, Deus iudicavit. Auferte malum ex vobis ipsis.*

Quem locum exponens Div. Hieronymus *ibi-* *dem & in epistola ad Oceanum,* eam fuisse Apostoli mentem, ostendit, ut ratione dictorum criminum liceat, in fratres, hoc est, in eos, qui semel Christo, & Ecclesiae nomen dederunt, competenter animadvertere. & Alieni autem & qui for-22 *ris, idest, extra Ecclesiam sunt, veluti Iudaei, Harectici atque Gentiles, divino iudicio puniendi relinquuntur, & Divus Anselmus sic inquit:*

quid

quid mihi attinet judicare de his, id est, infidelibus, qui sunt foris, id est, extra Ecclesiam. His enim blandiendum est, ut per amorem, & dulcedinem possint Christo lucrari. Nam eos, qui foris sunt, non commisit vobis Deus judicandos, sed ipse judicabit eos in futuro secundum distributionem justitiae suae. Et D. Athanas. super eundem Pauli locum sic non minus expressè, & eleganter scribit: Neminem equidem nunc eorum, qui exteriores sunt, alloquor, id enim leges meas excederet. Supervacane igitur Christi praecepta illis injungerem, qui extra Christi aulam divagantur quaecumque enim lex dissevit, his qui sub lege sunt, dissevit.

23 In quem sensum eandem auctoritatem citant Pontifices in cap. majores, de baptismo. cap. quaedam, de divoritiis, cap. qui sincera, cap. de judaïs 45. distin. cap. si quis inquit. 1. quest. 1. cap. inter verba 11. quest. 3. cap. multi 24. quest. 1. ubi etiam Turcremata concludit, de infidelibus esse intelligendam, qui numquam fidem agnoverunt, & ideo divino judicio reservantur. Et idem docent. D. Thom. sup. eandem epist. Pauli & Ricard. de Mediavilla in 4. Sentent. distict. 7. quest. 2. art. 1. & distin. 17. quest. 4. artic. 2. & novissime post haec scripta Pat. Suarez in tract. de Fide disp. 18. sect. 3. num. 5. pag. 288. dicen-

24 tes, quod Vicario Christi, ceterisque Praelatis non fuit directè concessa potestas super his, qui Sacramentum Baptismi non susceperunt, quod est janua, qua intratur in Ecclesiam Militantem: sed super eos tantum, qui se Fidei Christianae subdiderunt. Theodoret. et etiam exponens alium locum ejusdem Pauli ad Colos. 4. in illis verbis: In sapientia ambulat ad eos, qui foris sunt, sic inquit, Hoc est, ad eos, qui nondum crediderunt, nullam damni occasionem eis date, pro ipsorum salute omnia molimini. Neque abest Trident. Synodus sess. 14. cap. 2. ubi assignans discrimen inter ministros Baptismi & Poenitentiae, ait: Constat certè Baptismi ministrum judicem esse, non oportere, cum Ecclesia in neminem judicium exerceret, qui non prius in ipsam per Baptismi januam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de his, qui foris sunt, judicare? Secus est de domesticis Fidei, quos Christus Dom. lavacro Baptismi, sui corporis membra semel efficit.

27 Atque in eundem fermè sensum tendere, & respicere videntur aliae plures ejusdem loci interpretationes, quos referunt Alvar. Pelag. de plantu Ecles. lib. 1. art. 37. Episcop. de Chiapa in dip. contra Sepul. fol. 9. Melchior Canus de locis Theolog. lib. 4. cap. 2. Navar. in cap. ita quorundam, de judaïs notab. 8. num. 4. Joseph. Acosta dict. lib. 2. de procur. Ind. salu. cap. 2. Aragon. in 2. 2. quest. 10. art. 8. pag. 291. Molin. dict. disp. 106. vers. Sit tamen prima conclusio. Valenzuela in dict. monitor. contra Venetos, 4. part. numer. 181. & 82. Cevall. in 4. tract. pract. quest. ult. num. 109. & Pat. Suar. ubi supra easque omnes elegantis paraphrasim comprehendisse, & exornasse videtur in D. August. in lib. de Verbis Domini, serm. 6. de Puero Centurionis, ubi exponens locum Deut. cap. 7. in illis verbis: Cum data fuerit vobis terra in potestatem. &c. sic inquit: prius dixit, in potestatem, & sic ait, quae faciendae sunt: Aras eorum destructis, lucos eorum communitis, & omnes titulos eorum confringetis. Cum

acceperitis potestatem hoc facite. Quid enim mihi de his, qui foris sunt, judicare? ipse Apostolus ait: Ubi non est nobis data potestas, non facturus ubi data est, non permittimus: multi pagani habent istas abominaciones in fundis suis. Numquid accedimus & confringimus, prius enim agimus, ut idola eorum cordibus confringamus. Quando Christiani, & ipsi facti fuerint, aut invitant nos ad tam bonum opus, aut preventunt nos: modò orandum est pro illis, non irascendum illis, ut audiant veritatem in vobis ressecanda putredo est.

Unde et quod D. Thom. docet 2. 2. quest. 10. 29 art. 11. ritus scilicet infidelium non esse aliquo modo ab Ecclesia tolerandos, intelligendum est de ritibus infidelium habitantium inter Christianos in provinciis ipsorum Christianorum, vel cum tales ritus, & idolorum templa, & sacrificia Christianae Religioni aliquid impedimentum praeant, ut optime disputat. Covarr. dict. regul. peccatum, 2. part. §. 11. numer. 5. vers. Quod autem, Gregor. de Valent. 3. tom. disp. 1. quest. 10. punct. 7. per tot. Pat. Lud. Turrianus in tract. de Fide, disp. 51. art. 11. col. 644. & P. Mag. Lorca in 2. 2. art. 11. quest. 10. numer. 2. Alioquin si extranei, & liberi sint à Christianorum Principum imperio, jurisdictione, nihil potest ea de causa adversus illos stratum.

Quinimò & subditorum infidelium ritus in quantum Fidei, & Religioni nostrae non adveniant, tolerandi erunt, ut sic facilius Christo eos lucrari possimus, & ne alia damna, & graviora scandala generentur, capit. infideles 24. quest. 4. cap. ad mensam 11. quest. 3. cum traditis à D. Thom. dict. art. 11. & Azor. 1. part. instit. Moral. lib. 8. cap. 24. vers. Undecimò queritur, &c. 25. vers. Duodecimò queritur, Covarrub. & aliis supra relatis, & in nostrorum Indorum terminis eleganter tradit Joseph. Acosta lib. 3. de procur. Ind. salu. cap. ultim. & Licentia. Ferdin. Zurita in libello de quest. concernentibus materias Indorum, Matrivi excuso anno 1586. quest. 25.

Tertio, hujus opinionis Auctores eae consideratione nituntur, quod secundum Innocent. & sequaces, infideles lege tantum naturae reguntur, & ideo si contra illam delinquant, per Pontificem puniri posse ajunt, & ejus auctoritate à Principibus Christianis. Quod si ita est, universaliter affirmare debemus, non solum puniri, & debellari posse pro peccatis contra naturam, de quibus D. Thom. 2. 2. quest. 154. artic. 1. 2. & 12. verum & pro reliquis, quae contra legem naturalem committuntur, ut pro furto, fornicatione, adulterio, homicidio, & generaliter pro quibuslibet aliis peccatis similibus: cum per omnia legi, sive rationi naturali repugnent, ideoque contra naturam esse videantur, ut docet D. Thom. in 1. 2. quest. 71. art. 6. & quest. 94. art. 3. ad 2. D. Damascen. lib. 2. de Fide orth. cap. 30. D. August. lib. 12. de Civit. Dei cap. 1. Gregor. de Valencia 1. tom. disp. 7. quest. 4. punct. 4. & Joan. de Salas de legib. disp. 5. sect. 12. pag. 95. Hoc autem absurdum esse contendunt, cum his de causis nec possit, nec debeat Pontifex, bellum inferre, non solum barbaris, & infidelibus, quibus non facile potest ostendi, haec omnia peccata contra legem naturae esse: sed ne Christianis qui-

quidem, quamvis in eis ratione scientiae graviora sint. Alioquin si propter hoc terras Christianorum publicaret & aliis Principibus concederet, quotidie posset Regna mutare, cum in omni provincia multi peccatores existant, ut graviter, & eruditè praeter alios consideravit Victor. dict. relect. 1. de Indis num. 40. & Aragon. dict. art. 8. pag. 291. & seq.

34 Quibus adjicio, plures et Theologos tenuisse, aliquam juris naturalis ignorantiam esse omnino inculpabilem, & invincibilem, praesertim in junioribus, hebetioribus, & idiotis; maxime ubi non de primis ipsis, ac puris principiis naturalibus agitur, quale est illud: quod tibi non vis fieri alteri ne feceris, & similia; sed de aliis acceptis, quae ab illis paulò remotiora sunt, & obscurioribus aliquas conclusiones habent, ut colligitur ex D. Thom. in 1. 2. quest. 94. art. 6. & ex cap. obijciuntur 7. 32. quest. 4. & late prosequitur Ant. à Corduba in quest. lib. 2. quest. 4. per tot. Dominic. Soto lib. 1. de just. & jure, quest. 4. art. 4. Aragon. dict. quest. 10. art. 1. pag. 254. Gabr. Vaz. in 1. 2. quest. 76. disp. 122. cap. 1. & 2. Gabr. de Valencia, Zuma, Med. & alii quos refer, & sequit. Joan. Salas in dict. tract. de legibus, disp. 5. sect. 5. & 6. pag. 76. & 80. & novissime P. Fraac. Suar. in tract. de Fide, disp. 17. sect. 2. ex num. 5.

35 Quarto, et pro eadem opinione perpenditur, in praedicatione Fidei contineri etiam praedicationem poenitentiae, & remissionem peccatorum, ut habetur Luc. ult. ubi Quoniam sic scriptum est, & sic oportuit, Christum qui et resurgere à mortuis tertio die, & praedicare in nomine ejus poenitentiam in remissionem peccatorum in omnes gentes. Et hoc fuit et propositum praedicationis Divi Joannis, & Christi Domini, quod generaliter ad omnes gentes spectat, secundum D. Paul. ad Rom. 10. & ad Gal. 3. unde contraria inter se, & repugnantia esse videntur, et infidelibus istis Fidem suadere, quae omnium praeteritorum peccatorum remissionem indulget, & eos ob eadem peccata, quae commiserunt, punire, & vi & armis debellare. Non enim Christus venit, ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum; & ira Propheta insinuavit, dum dixit: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus sedens supra asinam. Praedicatione et Indorum vita, quamvis gravia, & illis innata essent, Religionis, ac doctrinae Christianae insinuatione, & consuetudine, magis quam armorum terrore, & violentia ab eorum animis removeri, & ablegari debuissent. Nam, et ut praclare tradit Plutarch. in vita Pompeii: Homo suapte natura neque effervens est, neque quod domari non possit animal; sed vitulis contra naturam utendo degenerat. Disciplina porro, locorumque & victus mutationem etiam feræ cicurantur, savitiantque suam cultui mansuetiori addicte, exuunt: Unde Horatius:

Nemo adeo ferus erit, ut non mitescere possit,
Si modò cultura patientem accomodat autem.

36 Et multis experimentis et compertum est, nihil Religione Christiana pie, & suaviter hominum cordibus insinuat, potentius, atque efficacius esse, ad tuenda naturae jura, ad barbaricam, & feritatem deponendam, & benefaciendum omnibus, ad ledendum neminem, ad vitam quiescentem traducendam, ut pie & eleganter prosequitur Clemens Alexan. in epist. exhortat. ad Gent. pag. 2. docens, quod Deus verè Fidei, & Religionis cantibus, & carminibus, longe melius quam Thracius ille Orph. & Thebanus, & Methymæ. Difficillimas feras homines mansuefecit. Volucres quidem, eos, qui ex ipsis sunt leves: serpentes verò, eos qui deceptores; & leones, eos qui sunt animosi, & ad iram concitati: sues autem, eos, qui sunt voluptati dediti; lupos autem eos, qui sunt rapaces: lapides autem & ligna sunt insipientes; vide quantum potuerit novum canticum hominis ex lapidibus, & homines fecit ex feris. Thom. Boc. de sign. Eccles. lib. 7. cap. 6. pag. 282. lib. 10. cap. 16. & lib. 22. cap. 2. Acosta omnino legendas de procur. Ind. salu. lib. 4. cap. 4. pag. 396. Balthas. Chavas. de notis verae Religion. lib. 4. §. 2. in fine, pag. 907. Gaspar Sanct. sup. Isai. cap. 11. num. 14. Fr. Ludovic. Granatens. in Symb. Fidei, 4. part. cap. 1. 2. & 5. part. cau. 25. & ante eos et Ledant. lib. 3. de falsa sapient. cap. 26. ubi sic ait: Dei praecepta quantum valent in animis hominum quotidiana experientia demonstrant. Da mihi vitum, qui sit inacidus, maledicus, effrenatus, paucissimis Dei verbis tam placidum, quam ovem reddam. Da cupidum, avarum, tenacem, jam tibi cum liberali dabo, & pecuniam tibi plenis manibus largientem. Da timidum doloris ac mortis, jam erucis, & ignes, priculum omne, & taurum contemnet. Da libidinosum, adulterum, ganeonem, iam sobrium, castum, continentem videbis. Da crudelem, & sanguinis appetentem, jam in veram clementiam furor illius mutabitur. Da injustum, insipientem, peccatorem, continuum aequus, prudens, & innocens, erit uno enim lavacro malitia omnis abolebitur.

Idem non minus eleganter notavit Just. et Lios. in monit. ad Polit. cap. 2. sic scribens: Nulla res magis animos, & mores componit, quam religio: & illa, ubi in peccata demissa, virtutum agmen sequitur. In primis mansuetudo quaedam animi, & tranquillitas, bona imperantibus, & quae faulles, obnoxiosque praeceptis reddit. Quod sumere potuit à Clem. et Alex. lib. 4. Strom. cap. 6. pag. 527. ubi ait, Spiritum Sanctum, quo Christiani unguuntur, reddere mentem bene compositam, & Deo gratam, & ei talam indere qualitatem, ut perpetua fruatur laetitia, cum in se inhabitantem habeat Spiritum Sanctum; qui est lucidus, & abstergit ac expellit omnes vitiorum sordes, & maculas.

37 Quam opinionem si quis defendere velit, ad argumenta, quae pro contraria retulimus, respondere poterit. Non obstat primum et ex tyrannidis vitio desumptum, quo Indorum Reges, ut plurimum, ut probavimus. Nam omnia solutio Episcopi Chiapensis in Apolog. contra Sepul. fol. 15. & sequentibus et in respons. ad object. ejusdem replic. 11. fol. 45. qui respondet, haec causam sufficientem non esse: cum Indi sub illorum imperio pacifice viverent, & Hispanorum opem non implorarent. de qua egimus sup. cap. praecedenti num. 89. & seqq. perpendi etiam potest, duos et Principes, quorum unus sit fidelis, & alter infidelis, eo modo se habere inter se se, quo duo homines privati, ut considerat Aragon. Hh dict.

Acosta *lib. 2. cap. 5.* & Fr. Aug. Davil. *in*
dict. lib. 2. cap. 4. pag. 221.
 48 Unde tibi Indorum Reges legitime suo mo-
 re, ac modo imperio poterant, non potuerunt
 eo ab Hispanis privari, & multo minus debellari,
 aut interfici, quamvis crudeliter & tyrannice do-
 49 minarentur: cum t juxta veritatem, & receptio-
 rem sententiam nemo possit privatam auctoritate
 spoliare, vel occidere tyrannum, titulo justo
 regnantem, adeo ut contrarium asserere hereti-
 cum sit, ut post D. Thom. *lib. 1. de regim.*
 50 *Princip. cap. 6. & Concil. Constantiens. sess. 15.*
resolvit Cajetan. 2. 2. quest. 64. artic. 3. Cast.
lib. 13. advers. heres. verb. Subitus & lib. 14.
verb. Tyrannus, Sylvest. in sum. eod. verb. Greg.
Lopez in l. 10. tit. 1. par. 2. Sepulved. lib. 1. de
Regn. Castald. in tract. de Imperatore, quest. 82.
 & plures alii, quos refert, & sequitur Gigas *in*
tract. de crim. laes. Majest. quest. 65. per tot. Co-
var. in 4. part. cap. 3. §. 4. num. 6. Sorus de just.
& jure lib. 5. quest. 1. artic. 3. Menchac. lib. 1.
controvers. illust. quest. 8. num. 33. Menoch. de
recap. poss. remed. 10. num. 83. Petr. Gregor. li-
br. 26. de Repub. cap. 5. num. 24. Gregor. de Va-
lencia 2. 2. disp. 5. quest. 8. punct. 3. Les. lib. 2.
de justit. & jure, cap. 9. dub. 4. Joan. Mariana
lib. 1. de Rege cap. 6. Franc. Viv. in comm. opin.
conclus. 310. Molin. tom. 4. tract. 3. disp. 6. Azor.
part. 1. lib. 8. cap. 12. quest. 17. & cap. 26.
quest. 7. & part. 3. lib. 2. cap. 2. quest. 1. &
cap. 7. quest. 30. Balthas. Ayala de jure, & offic.
belli, lib. 1. cap. 2. num. 25. & sequentibus. Joan.
 Garcia *in tract. de nobilit. gloss. 2. num. 23. & la-*
 tissime, & novissime Pat. Suar. *in defens. Fidei*
 51 *lib. 6. cap. 4. per totum. Mag. Marquez in Guber-*
nat. Christ. lib. 1. cap. 8. Petr. Andr. Canonher.
in Aphor. moral. Hippocrat. pag. 335. & novissi-
 me Pat. Jacob. Gordon. *in sua Chronograph. an-*
 1589. pag. 478. ubi cum narret necem illatam
 Regi Galie Henrico III. cui similis altera contin-
 git in Henrico IV. anno 1610. sic elegantissime
 inquit: Sed parce, Lector, quisquis es, facere non
 possum, ut hoc male feriat homini, & iniqui per-
 cussoris facinus temerarium vehementer non dan-
 nem. Scribant exterarum nationum homines qua
 vellent: ego nullo unquam divino, vel hum. no. jure
 permissum puto, subdito privato aut cuiusvis per-
 sonae, his artibus in Principem insurgere, quamvis
 ille haereticus foret, nedum si legitimus, si Catho-
 licus est, si Rex Christianissimus, in scelere nulla
 religio est, & multis artibus Divinum Numen
 nunquam bene colitur.
 Secundo vero argumento ex multitudine, &
 gravitate aliorum delictorum desumpto, quae In-
 di isti contra legem, & rationem naturalem per-
 petrare solebant, & ex eo, quod humanas car-
 nes edebant, responderi etiam potest, negando
 hoc sufficiens fuisse, ut Christiani possint adver-
 sus infideles sibi non subiectos animadvertere, ne-
 que ad id Romani Pontifices interventionem que-
 quam proficere, quem infideles recognoscere non
 tenebantur, ut hujus opinionis Auctores affirmant.
 Praesertim cum revera eadem f sint, vel etiam
 minus gravia eorundem Indorum crimina, quam
 quae olim, & hodie de aliis nationibus memoran-
 tur: quibus tamen nunquam legimus ob hanc
 causam bellum indictum, ut observat Joseph.

Acosta *lib. 2. cap. 5.* & Fr. Aug. Davil. *in*
dict. lib. 2. cap. 4. pag. 221.
 Nefariae t namque libidinis vitium frequen-
 tissimum olim fuit etiam Judaica divina lege insti-
 tutis, & Romanis etiam dominis, plurimisque
 aliis gentibus, & usque adeo non fastidium, ut
 etiam in media Roma antiquitus essent publica,
 apertissimaque obsoleto loca, & gravissimi
 Philosophi publicos haberint concubinos, & t 55
 Adrianus Imperator Ganymedi suo divinos ho-
 nores indulserit, temploque urbe, & publicis
 sacrificiis honestandum curaverit, & in Stellam
 caelestem conversum asseruerit, ut pluribus tra-
 dunt Dio Casius, & Spartian. *in Adriano, Paus-*
an. in Arcadiis lib. 8. D. Hieronym. lib. 20. ad-
vers. Jovin. Nicol. Leonic. de var. hist. lib. 2.
cap. 19. & Const. Landus in explic. veter. numis-
mat. pag. 91.
 Jerusalem t etiam circa Templum omnium 56
 eo seculo sanctissimum, effeminatorum adicula,
 lupanaris instar, structae fuerunt, ut constat ex
 4. Reg. cap. 24. & 2. Machab. cap. 4. & ex aliis,
 quae late prosequitur D. Hieron. explicans illud
 Isaiae cap. 2. Et pueris alienis adhaeserunt, Thom.
 Boc. *de signis Eccles. lib. 7. cap. 4. & Gaspar.*
 Sanct. *ibid. num. 12.*
 De t Amorrhais quoque, & ceteris Palesti- 57
 nis tot, & tam immania scelera sacra Scriptura re-
 censet, ut non videantur horribilliora Indis obijci
 posse, etiam iis, quos Caribes vocant, qui sunt
 omnium truculentissimi, ut constat ex illo loco
 Sapient. 12. vers. 5. & 6. cuius sup. cap. 12. nu-
 mer. 76. meminimus. Et tamen non ob haec He-
 braeis bellari potuissent, nisi expressum Dominum
 praeceptum intervenisset, cui in utari non potest
 si delere jubeat nationes, quas fecit; novit enim
 quid culque fieri debeat, ut subjicitur *in d. ca-*
 58 *pit. 12. Sapient. vers. 12. & seq.* Praeterea aliae
 quoque causae illius belli fuisse perhibentur, de
 quibus infra in responsione quinti argumenti fu-
 sus agemus.
 Aforum t item vitia adeo extollit Salvan. li 58
 br. 7. de provident. ut Indos sua turpitudine vin-
 cere videantur: sic enim de illis scribit: Omnes
 nationes habent, si ut peculiariter mala, etiam qua-
 dam bona. In Afris penè omnibus nescio quid non
 malum? Si accusanda est inhumanitas, inhumani
 sunt: si ebrietas, ebriosi sunt: si falsitas, falla-
 cissimi: si dolus, fraudulentissimi: si cupiditas,
 cupidissimi, si perfidia, perfidissimi. Impuritas
 eorum, atque blasphemia his omnibus admiscenda
 non sunt: quia illis supra diximus malis aliarum
 gentium, his autem etiam sua ipsorum vicerunt.
 Ac primum, ut de impuritate dicamus, quis nescit,
 Africam totam obscenis libidinum rebus semper
 aruisse, non ut terram, ac sedem hominum, sed
 ut Aetnam puteis impudicarum esse flammaram?
 Et post alia: Nam sicut in sententia profunda
 collationes omnium sordium, sic in mores eorum,
 quasi ex omni mundo vitia fluxerunt.
 Carpocratiani t etiam haeretici, qui alio no-
 mine Gnostici dicti sunt, adeo turpem & flagitio-
 sum vivendi modum profitebantur, ut nefando
 concubitu matres, & sorores violarent, uxores
 communes haberent, omnem speciem virilis coi-
 tus ac libidinosae ad mulieres consuetudinis, in
 singulis corporis membris exercerent. Incanta-
 tio-

tionem quoque veneficia, ac idololatrias perfici-
 entes, abortus procurantes & ipsam suam syna-
 xium, ac communionem turpitudine multiplicis coi-
 tus pullulentes: comedentes, ac contingentes,
 tum humanas carnes, tum alias immundas. Et
 quod pejus fuit, has tam nefandas, & scelestas
 adiones Religionis Christianae velo persuasione
 diabolica contergentes, ita ut turpem ignominia-
 notam universae Christianorum multitudini suo
 tempore inuenerit, ut graviter narrat, & dolet
 Epiphani. *haeres. 26. & 27. Irena. lib. 2. c. 24. Ter-*
tul. de praescrip. advers. haeres. c. 48. Clem. Alex-
xan. & eius addit. collectan. pag. 807. Euseb. Ca-
sarien. lib. 4. hist. Eccles. cap. 7. & alii, quos re-
fert Cardin. Baron. in annal. Eccles. tom. 2. ann.
Christi 120. num. 21. & 22. & Martin. Delr. lib. 3.
disquis. magic. par. 1. quest. 1. pagin. 188. &
quest. 3. sect. 2. pag. 207.
 60 De t Lestriginibus quoque narrat Homerus
 Odiss. K. quod antropophagi erant, unde in vere-
 ri glossario ita cognominantur Striges, & magi
 nostri temporis, qui pueros maxime adhibent ad
 sacrificia, eorumque sanguinem lambunt, & carnes
 vorant.
 61 Plures t item aliae gentes olim fuisse commemo-
 rantur, quae prophana convivia humanarum
 carnum exercebant, ita ut nec parentibus parcerent,
 ut constare poterit ex traditis t Tertulliano
lib. 1. contra Marcion. D. Hieron. lib. 2. contra
Jovinian. D. Chrysost. hom. 10. in Matth. Euseb.
lib. 1. de prepar. Evang. cap. 3. Alex. ab Alex.
lib. 3. Genial. cap. 1. ubi ejus additior. Tiraq.
 qua solet diligentia plura congressit. Et de Britan-
 62 nis t & Polonis idem scribit Plin. lib. 3. c. 1. D.
 Hieron. *dict. lib. 2. advers. Jovin. Radevic. l. 3.*
hist. c. 1. Bap. Fulgos. lib. 9. memorab. c. 2. f. 314.
 Thom. Boc. *de sign. Eccles. lib. 2. c. 2. in fine.*
 63 Et de t Brasiliensibus, Aethiopiis, & aliis
 Orientalibus, Maffaeus lib. 15. *hist. Ind pag. 260.*
 & Molina *de justit. & jure, tract. 2. disp. 34.*
 pag. 167. ubi ajunt, maximum fuisse Christianis
 Praedicatoribus laborem apud Brasilienses in co-
 hibenda hujus funesti ac feralis cibi consuetudi-
 64 ne t quod illi nullum palato gratius edulium no-
 rant, atque ob id ipsum gravia non semel adire
 discrimina. Et quod aiebant Barbari, intinctis sa-
 cro baptismate carnibus, multum de pristina sa-
 poris gratia deperire.
 65 Ut sit interim omitteremus turpitudines, t quas
 Romani in festis Floralibus, Bacchanalibus, &
 66 Venercis admittunt, & praesertim t in Lupercalibus,
 in quibus tanta erat stultitia, ut superstitio-
 sae foeminae, quae fecunditatem suam despera-
 bant, ministris tam infamis, ac execrandae solem-
 nitatis se exponerent, & dorso, ventre ac palmis
 scuticis verbera acciperent. De quibus Ovid. l. 2.
 Fast. sic loquitur.
 Nupta quid expectas? non tu polluentibus herbis
 Nec praee, nec magico carmine mater eris.
 Excipe siccando patienter verbera dextrae.
 Jam socer optatum nomen habebit avi.
 = Jussa sua terga puella
 Pellibus excelsis percussenda dabant
 Luna resumebat decimo nova cornua mente
 Virique pater subido, famina mater erat.

cis moribus, virginum nuptias non aliter celebra-
 bant, quam si prius in honorem Veneris alicui
 peregrino sui corporis copiam fecissent, aut do-
 tem sortando coadunassent.
 Varios item alios t non minus foedos, quam 68
 fetos, ac tyrannicos vivendi ritus, hodie Turcae
 exercent, & olim plures aliae gentes exercuerunt,
 de quibus multa tradunt t Solin. *lib. 5. cap. 43. 69*
 Justin. Athenagor. Tertullian. Origen. August.
 Cyprian. Arnob. Clem. Alexand. Prudentius. Nac-
 cianz. & alii, qui apologias, & orationes contra
 Gentes scripserunt: Joan. Boem. *in lib. de mori-*
bus om. Gent. Tiraquel. in suis legibus consual.
 Joan. Boter. *in relat. univers. Thom. Boc. omni-*
 no legendus de sig. *Eccles. lib. 7. cap. 4. & lib. 20*
 c. 10. & in tract. de jure stat. *Eccles. lib. 2. c. 15.*
 Simon Majol. *in diebus Canicul. tom. 2. colloq. 1.*
per tot. & tom. 4. colloq. 4. de orig. humane societ.
 ex pag. 1. Perei. *sup. D. Pau. ad Roman. 2. dis-*
put. 11. 12. & 13. Lih. Girald. in sua histor. Dora
 & in fere nostris terminis Acosta & Fr. August.
 Davila ubi supra: Gregor. de Valentia *disp. 7.*
quest. 4. punct. 1. Alphons. a Castro lib. 2. de
leg. penal. cap. 14. Sot. lib. 1. de justitia & jur.
quest. 4. art. 4. Azor. 1. p. instit. Moral. lib. 6.
cap. 60. & sequentibus, & part. 2. lib. 3. cap. 14.
quest. 3. & 4. & Pat. Joan. Salas, qui plura con-
gerit in d. tract. de legib. disp. 5. sect. 6. pag. 79.
 Ad tertium argumentum de cruentis Indorum
 sacrificiis, & horrendis innocentium mactationi-
 bus: responderetur, id t quoque sufficiens non es-
 70 se, ut infidelibus bellum justè inferatur: quia
 moraliter loquendo, si per viam belli ejusmodi
 scelus extirpatio, & innocentium defensio
 quaerenda est, plures tali bello absumentur,
 quam ulla Barbarorum tyrannide, aut sacrificio-
 rum immolatione perire potuissent. Et ita omni
 prorsus ratione carere videtur, eos vel defen-
 dere, quorum graviorem perpetres eadem, ut
 advertit Acosta *dict. lib. 2. de procur. Ind. sa. ut.*
 cap. 6. pagin. 232. & Mig. Bañez *dict. 2. 2.*
 q. 10. art. 10. pag. 535. versic. Tertia conclusio.
 Quibus ego non incongruenter adjicio, t Ec- 71
 clesiam tolerare solere ritus Paganorum, etiam
 nobis subiectorum, ob majora damna, & scan-
 dala vitanda, ut supra num. 30. probavimus un-
 de multo magis in non subditis idem ob eam-
 72 intentionem tolerare debet, saltem pro ejus-
 modi peccatis, quae ante exactam fidelitatis intelli-
 gentiam & susceptionem commiserunt: t cum
 consuetudo eorum etiam improbat, a tem. oral
 poena eos excusare videatur, juxta ea, quae late
 tradit Glossa & Ancharran. *in cap. cum venerabi-*
lis, de consuetud. Roman. singul. 19. & cons. 283.
 Oldrad. *cons. 9. Jas. in l. de quibus num. 8. ff. de*
legibus. Crement. singul. 149. D. Covarruv. in
cap. quomvis pactum, 1. part. §. 7. num. 12. de
pac. lib. 6. Aviles in cap. 18. Prator. num. 28.
 Hippolit. de Mars. *in prax. crimin. §. ulterius*
 num. 9. & §. quoniam, num. 97. & 98. Tiraquel.
 de pen. temp. caus. 42. & eo non relato Petr.
 Pech. *in cap. sine culpa 18. de regul. in 6. num. 4.*
 Ubi multum in nostris terminis tradunt ex Plu-
 73 tarch. *problem. cap. 83.* quod cum t Romani olim
 Barbaros quosdam Diis immortalibus hominem
 immolasse accepissent, Magistratus eorum accer-
 sendos, puniendosque putaverunt. Quos tamen
 Hh 2 post-

postea cum id consuetudine quadam fecisse accepissent, impunito dimiserunt, aliasque id post-hac facere prohibuerunt.

Præterea responderi etiam poterit juxta mentem Episcopi de Chiapa, Victoris, & aliorum, 74 quos supra citavimus, & seclusa omni lege positiva, divina, vel humana, non facile demonstrari posse, an ejusmodi hominum sacrificia naturali jure prohibita sint, cum videamus olim in usu fuisse apud omnes ferè nationes, non solum barbaras, verum & eas, quæ majori scientia, & prudentia pollere videbantur, ut de Hebraeis passim deplorat Scriptura, Deuter. 12. 4. Reg. 3. Sapien. 14. & in aliis locis, quæ retulimus sup. c. 12. 75 n. 76. ubi in alia mentio fit idoli Moloch, de cujus initio, & significatione, & qualiter illi humanæ victimæ immolarentur, & an Salomon ei proprium filium sacrificaverit? & etiam de aliis idolis Hebræorum plura post alios, quos refert, tradit diligentiss. Pat. Joan. Pineda de reb. gestis Salom. lib. 7. c. 11. per tot. Pat. Ludov. Ballestr. in Onomatograph. verb. Gebenna, pag. 137. Fr. Joan. à Ponte in conven. utr. Monarch. lib. 3. c. 16. §. 4. p. 108 & Bern. Aldr. de antiq. Hisp. lib. 2. c. 2. ex pag. 184. ubi etiam de Arabis, Palæstinis, & aliis nationibus agunt.

76 Africanos quoque, præcipuè Carthaginenses, huic sceleris valde deditos fuisse, comperimus: Nam non captivos tantum, & extraneos homines, verum & proprios filios sponte Saturno immolare solebant, & qui liberos non habebant à patribus emptos, ipsis adstantibus, & lacrymas, & gemitum comprimentibus, immanissimè trucidabant: ut ultra ea, quæ d. cap. 12. commemoravimus latè probant Dionys. Halicarnas. lib. 1. Plutarch. in lib. de superstitionib. Lactan. Firmian. lib. 1. Divin. inst. cap. 25. D. August. lib. 7. de Civit. Dei, c. 19. & 26. Niceph. lib. 18. c. 13. Minur. Fœlix in Octavio: Quint. Curt. lib. 4. ubi de Tyti obsidione: Simon Majol. tom. 2. collog. 1. p. 74. Petr. Fab. lib. 3. Semestr. c. 2. p. 26. Tom. Bocius de sig. Eccles. lib. 22. c. 2. & novissimè Fr. Raph. de la Torre in 2. 2. q. 93. art. 5. pagin. 37. & Franc. Torreblanca de Magia divinatorice lib. 1. cap. 17. & 18. unde Silvius Italicus inquit:

Mos fuit in populis, quos condidit, advena Dido, Porcere cæde Deos ventiam, ac flagrantibus aris, Infandum dictu, parvos imponere natos.

77 Romani etiam eadem cæcitate, & feritate laborarunt, antequam S. C. id se verè prohibuisent, ut supra cum Plinio, & aliis tradidimus, & constat ex Suetonio in Claud. c. 24. & in Octavio 78 c. 15. ubi agens de obsidione Perusii, inquit: Scribunt quidam trecentos ex deditis electos utriusque ordinis, ad aram Divo Julio structam, Idibus Martii hostiarum more mactatus. Et condu- 79 cunt & carmina Virgiliti lib. 2. Aeneid.

Sanguine placastis venos, & virgine cæra.

Et lib. 10. ubi Æneam inducit, octo juvenes vno sacrificio immolantem:

Sulmone creatos.

Quatuor hic juvenes, totidem, quos educat Ævens, Virescenti rapit, inferis quos immolet Umbris, Caprobque rogi perfundat sanguine flammæ.

Quibus in locis Servius, Pontanus, & Cerda plura de eisdem sacrificiis notarunt: & Tertul. in lib. de spectacul. c. de munere: & Petr. Fab. 2. lib. Semestr. c. 10. pag. 139. docentes, in sepulchris 80 vitorum fortium captivos necari à Romanis sole-re, quoniam animas defunctorum humano sanguine propitiari creditum erat. Quod postquam crudele visum est, & placuisse gladiatores ante se 81 pulchra dimittere: qui à bustis adstantibus dicti sunt. Sic impietatem voluptate adumbrant, atque hinc gladiatorum munera, & spectacula originem habuisse.

Quibus planè (ut rectè advertit Thom. Bocius d. lib. 7. c. 4.) nihil est atrocius fingi potuit, cum pro- 82 ludo, atque adeo honore existimarent, homines conducere, qui se mutuis vulneribus confode-rent, ut aliis essent oblectamento. Quod sæpius quorannis fiebat. Et laudi Trajano datur, quem vocant Optimum Imperatorem, quod uno munere decem millia gladiatorum populo exhibuisset. Quousque cruenta hæc spectacula à piissimo Im- 83 peratore Constantino prohibita sunt in l. unica, Cod. de gladiatorib. ad cujus illustrationem prædicta adnotasse juvavit, & plura alia, quæ obser- vat Alciat. lib. 1. Parer. c. 22. Petr. Fab. d. c. 10. & in Agonistico, observat. divini, & human. jur. p. 191. Casaubon. in vit. Cæs. p. 146. Brisson. verb. Ludus gladiatorius: Ravard. lib. 2. conjec- 84 c. 8. & Jacob. Duran. Casel. lib. 1. var. c. 8.

Eandem etiam Romanorum in humanis immo- lationibus consuetudinem exemplo suo gravius adhuc ostendit Marius, & Diis Averruncanis, seu malorum depulsoribus, filias suas sacrificans, ut ex Dorotheo. lib. 4. rerum Italic. refert Clem. Alex- 85 and. in lib. adhortat. advers. Gent. pag. 46. non aliter atque Achaz & Hebræorum Rex proprium filium inimicorum suorum idolo similiter immo- lasse refertur lib. 4. Reg. cap. 16. & lib. 2. Paralipom. cap. 28. Joseph. Judæus lib. 9. antiquitat. cap. 12. & post alios tradit Joann. Lorin. sup. Sa- 86 pient. cap. 12. pag. 428. & Didac. Matut. de prop- sap. Christi in 4. ætate mundi, cap. 5. §. 5. fol. 16.

Qua de causa, ego aliquando existimabam, hostiarum, & victimarumque nomen, quod Ro- 87 manis postea pro animalibus in sacrificium oblati, & cæcis usurparunt, inde originem habuisse, quod antiquitus illis erat in more, ipsos hostes victos, & ad id servatos, sacrificare: licet D. Isi- dor. lib. 6. Etymol. cap. 19. pag. 115. & lib. 1. differ- 88 rent. pag. 44. doceat, quod hostia: apud veteres dicebantur sacrificia, quæ fiebant, antequam ad hostem pergerent; victima verò, quæ post victo- 89 riam devictis hostibus immolabantur; cui conveniunt aliæ etymologiæ, quas ex Agelio, Festo Pompejo, & aliis refert Lil. Girald. de Diis Gent. syntag. 17. pag. 464. Blond. de Roma. triumph. lib. 1. pag. 23. & 49. & Joan. Fungier. in Etymo- 90 log. verb. Hostia, & verb. Victima; & ita expli- cant illud Ovidii 1. Fastor. dum inquit:

Victima, quæ cecidit dextra victrice vocatur, Hostibus à cæcis hostia nomen habet.

Neque mirum videri debet, Romanos his 87 cruentis mactationibus aliquando indulsisse, cum se ipsos occidere, & devovere, vel occidendos vendere facile, & gloriosum existimarent; prout 88 &

& Thebanis, & aliis in more fuisse, multis probat Alciat. lib. 4. Parerion, cap. 4. Tiber. Declan. lib. 9. cap. 2. Just. Lips. lib. 2. Saturnal. cap. 5. & Gomez de Amesc. in tract. de potestate in seipsum lib. 1. cap. 3. ex num. 16.

88 De Tauris item, Thessalis, Cæcensibus, Les- biis, Focensibus, Albanis, Sardis, Scythiis, Leu- cadibus, Liceis, & Pergæis, multisque aliis popu- lis, qualiter humanis victimis demonibus suis li- barent, plura tradunt Herodot. in Melpon. Strab. lib. 11. D. August. lib. 18. de Civit. Dei, c. 53. & in lib. ad quod vult Deum, num. 26. & 27. t. 1. Clem. Alexand. Simon Majol. & Torreblanca ubi 89 supra: Lil. Girald. d. syntag. 17. pag. 526. Mar- quard. d. tract. de Jud. & Infidel. 3. p. cap. 1. n. 16. & Lorin. in d. c. 12. Sapien. pag. 425.

89 De Gallis, & Francis, Germanis, Britannis, Li- thuanis, Northmanis, Danis, & aliis Borealibus idem tradunt Plin. lib. 30. cap. 1. Tit. Liv. lib. 2. decad. 3. Jul. Cæsar de bello Gallico lib. 6. Cornel. Tacit. in lib. de moribus German. Strab. lib. 4. in fine: Lactan. lib. 1. Divin. instit. cap. 8. Euseb. lib. 4. de preparat. Evang. l. Procop. lib. 2. belli Goth. Diethmar. lib. 1. hist. Northman. Cromer. lib. 15. de reb. Lithuan. Girald. syntagm. 9. p. 295. & Thom. Boc. d. lib. 22. c. 2. ubi refertur, apud 90 has gentes hunc feram morem non ita pridem des- sisse. Quem in Gallis, & Germanis notavit etiam 90 Lucan. lib. 10. Pharsal. dum ait.

Et quibus immittis placat sanguine dæro Theutates, horrensque feris altaribus Hætat.

91 Theutatem etiam illi, Mercurium, & Martem Hæsum appellabant, ut docet nos Liv. lib. 6. de- cad. 3. Coelius Rhodigin. lib. 22. lect. antiq. c. 16. Lil. Girald. & Boc. ubi sup. & Carol. Stepan. in dictionar. verb. Theutates, addens ex Strabone, 92 ad hæc sacrificia Gallos Drauidibus ministris usos fuisse: & quod alii immani magnitudine si- mulachra habebant, quorum contexta viminibus membra, vivis hominibus complebat; quibus succensis, circumventi homines flamma exanima- bantur: quosdam sagittis confgebant, & intra sacras ades patibulo suffigebant.

93 In quod vitium tandem & nostros etiam His- panos Phœnicum, Græcorum, Carthaginensium, & aliarum nationum imitatione, & communica- tione delapsos, innumeratos homines, & plerum- que proprios liberos immolare solitos fuisse, tes- tis est Strab. lib. 3. de situ Orb. Euseb. in orat. in laud. Constantini Magni: Florian. de reb. Hispan. lib. 2. cap. 18. Zamali. lib. 5. c. 5. Ludov. Non. in Hispan. cap. 66. Ambros. Morales lib. 6. c. 10. & post eos Fr. Joan. à Ponte in d. conven. utr. Monarch. lib. 3. cap. 16. §. 4. & 5. ubi in hunc morem adducit. & illustrat Concilium & Illiberi- 94 tanum cap. 2. & 3. ubi de pœna Flaminium, sine Sacerdotum tractatur, qui cruenta hæc sacrificia peragebant.

95 Tantum & religio potuit suadere malorum, Quæ toties peperit scelerata aique impia facta.

Quarti verò argumenti vis, quæ ex gravissimò & Deo semper infesto idololatriæ, crimine su- mitur, quod Indorum gentes ita turpiter, & enor- miter exercuisse probavimus, non difficulter evi-

tari poterit, si cum Auctoribus hujus ultima opi- 96 nionis negaverimus infidelibus & nobis non sub- 97 jectis ob eam tantum rationem bellum justum in- ferri posse, quemadmodum numquam ab Eccle- sia illatum legimus, quamvis ubique gentium hoc scelus multifariam frequentatum fuisse reperia- mus. Quis enim hæc in parte & antiquorum Roma- 98 norum cæcitate, & stoliditate ignorat? qui in id stultitiæ prolapsi sunt, ut spurcissima impuri- tate Venerem, Cupidinem, pudendaque etiam membra cælo dignarentur, & divino honore co- lerent. Et ut refert D. August. lib. 2. de Civit. Dei, cap. 25. & lib. 4. cap. 8. & 16. præter propria idola quæ solebant, omnes Græciæ, & aliarum sub- 99 bactarum nationum superstitiones in patriam transtulerunt, & singulis actibus, imò & singulis motibus Deos diversos præfecerunt.

Cui consentiens Leo Papa serm. 1. de Petr. & Paul. ait: Cum penè omnibus Roma domina etur gentibus, omnium gentium serolebat erroribus, & magnam sibi videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem, ita ut plusquam triginta Deorum millia Roma triumphans coluerit, & recenti Joves extiterint, atque ut canit Virgil. Aeneid. 8.

Maxima secretum totam delubra per Urbem.

Ut ex Marco Varrone, & aliis prodit D. Aug. ubi 100 supra: Blond. de Roma triumph. lib. 1. per totum: Lil. Girald. in sua hist. de Diis Gent. & alii relati à Joan. Pineda de reb. Salom. lib. 5. cap. 5. scet. 1. num. 4. pag. 307. & lib. 7. cap. 10. n. 8. p. 508. Majol. in dieb. Canic. 1. tom. collog. 2. pag. 51. Thom. à Jesu de procur. omn. gent. salut. lib. 11. part. 1. cap. 1. pag. 761. & seqq. & Bern. Aldrete de antiq. Hisp. lib. 3. cap. 6.

Ægyptii quoque, ad quos omnes prophani 98 Scriptores initium idololatriæ referunt (unde Clem. Alexand. in epist. exhortator. contra Gentes pag. 22. Ægyptum impietatis, & superstitionis magistram appellat) non solum Cæli Astra, So- lem, Lunam, & Stellæ, reliquaque elementa, ut Deos adorarunt, & obscænos, & injuriosos homi- nes, perditosque latrones, ut Jovem, Saturnum, Martem, Mercurium, Venerem, Isidem, & Osirim & aliorum sceleratorum turbam; sed etiam Nilum fluvium & crocodyllos in eo nascentes, & vix ali- quod animal utile aut nocivum reliquerunt, quod eadem veneratione non prosequerentur, ut canes boves, oves, hircos, catos, ibices, vulpares, phœ- nices, anguillas, & similia; & multa item her- bartum, & leguminum genera, ut post Herodot. Diodor. Sicul. Plin. Solin. Strab. & alios, tradit D. Aug. d. lib. 2. cap. 22. Clem. Alexand. & ejus additionator Hervetus in epist. l. contra Gent. Euseb. de preparat. Evang. lib. 8. cap. 26. Theo- doret. de Evang. cognit. lib. 13. D. Epiphani. in Anachorat. & novissime Gaspar Sanct. sup. Isai. cap. 2. vers. 27. pag. 37. Unde Anaxandrides Rhodius Poëta eos lepidissimè irridet, & etiam 99 Juvenal. satyr. 15. dum inquit:

—Quis neciat qualis demens Ægyptus portenta colat? crocodyllon adorat: Pars hæc illa parva saturnum serpentibus Ibin: Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci, Illic caruleos, hic pisces fluminis illic, Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam;

Porrum, & cepe nefas violare, ac frangere morsu, O sanctas gentes, quibus haec nascuntur in hortis, Numina!

100 Habebant et alia nationes peculiare Deos, quos in hac, aut illa imagine sibi adorandos proponebant, utpote Babylon Belum, Africa Neptunum, Mauritania Jubam, Rhodus Solem, Samos Junonem, Lemnos Vulcanum, Paphos Venere, Delphos Apollinem, Roma Quirinum, Latini Faunum, Athenae Mineram, Syria Atergatin, Arcadia Panem, Ammonitae Molochum, Persia Colum & Jovem, Arabia Jovem & Bacchum, Galia praeter Mercurium, Theutatem, & Haesum, Et ut Sybilla canit de Graecis, ut in Etymol. verb. Idololatria, pag. mibi 489.

101 Ad Hebraeos item, & Chaldaeos hoc crimen foedissime protrepisse, & varia idola sub variis formis, & nominibus coluisse, veluti Miplezet, Tamuz, Beel, & Baal, (quod erat quasi commune omnium idolorum nomen, & Jovem, significabat) Dagon, Astarot, Meleket, Moloch, & aliis similibus, passim sacra Scriptura testatur, ut constat ex 1. Reg. 15. Exo. 8. Ier. 7. & 50. Amos. 5. Indic. 2. & 16. Samuel 5. Deuter. 7. & tradit Funger. ubi supra, verb. Idolum; & plenissimum Catalogum congerens Polyanthae, verb. Idololatria, pag. 610. & P. Pineda d. lib. 7. de rebus Salom.

102 cap. 3. Ita et ut quidam Abrahamum, qui postea fuit dictus, Pater credentium, aliquando idololatriam inseruisse, doceant, ut constat ex traditis a Clem. Alexand. lib. 1. cognit. Suida, verb. Abraham; Philon. in lib. de Abraham; Genebrard. in Chronograph. anno mundi 2049. Cedren. in compend. histor. Andr. Masio in comment. sup. Josue cap. 24. Gaspar. Sanctio in Isai cap. 43. num. 51. pag. 460. & Didaco Matute de prosop. Christi, 3. adae, cap. 1. §. 3. licet contrarium verius, & certius esse videatur ex illis, quae observat Mag. Fr. Raph. de la Torre de viitiis opposit. Relig. tom. 2. quest. 94. art. 4. pag. 115.

Et, ut ad rem redeamus, Seytha Acinacem Arabes lapidem, Persae fluviis, & ligna, Thessali formicas, & Athenienses (quod prius est) Contumeliam, & Impudentiam Deas effecerunt, propriis fanis, & sacrificiis institutis, ut notavit Tull. lib. 2. de leg. Clem. Alex. & Heruet. ubi supra. Erasm. in Proverbio Dea impudentia. Sicuti & La-

104 cedamoni Morti, Senectuti, Paupertati; et Romani adversa Fortuna, Pallori, Febri, & Rubigini, templa & peculiaria sacrificia destinaverunt, ut observat Plin. lib. 3. cap. 7. Abulens. sup. Euseb. Alex. ab Alex. & ejus additionator Tiraquel l. 1. Genial. cap. 13. Valer. Max. lib. 1. cap. 1. Columel. de re rustis. lib. 10. & Matute ubi supra §. 1.

106 De arboribus quoque, & serpentibus, & cur olim ab aliis nationibus pro Diis coli solerent, & hodie etiam colantur, plura congerit Thom. Boc. lib. 1. de signis Eccles. cap. 4.

107 Et Zelanos Indos Simia dentem magno pretio emisse, ut eum adorarent: Simon Majol. recenset in dieb. Canic. colloq. 7. de quadrupedibus, pag. 174. tom. 1.

108 Quinimo et Inter Christianos quosdam hanc olim corrumpebam viguisse, ut simul cum Christo idola colerent, aperte ostendit D. Paul. 1. Corinth. 5. & ibidem expressius D. Chrysost. & D.

Greg. lib. 7. epist. 20. & lib. 8. epist. 5. quos refert. Alan. Cop. dialog. 4. cap. 8. in fine.

Et possem quidem innumera alia de idololatria omnium nationum explorare simul & deplorare, & quam varios, ridendos, & portentosos Deos coluerint, & quam impiis, obscenis, & detestandis sacrificiis illos prosecuti fuerint, nisi de hoc argumento latissime scripsissent tunc Auctores supra citati, praecipue D. August. Clem. Alexand. Arnob. Tertul. Cyprian. Lactan. Firmian. Justin. D. Thom. & alii. qui apologias adversus Gentiles ediderunt. Lilius Girald. in integro, & eruditissimo lib. de Diis Gent. Alex. ab Alexand. & ejus additionator. Tiraq. lib. 6. dier. Genial. cap. fin. lib. 2. cap. 22. lib. 3. cap. 12. & l. 4. cap. 14. Thomas Bocius l. 2. de sign. Eccles. cap. 10. & l. 12. cap. 15. & l. 22. cap. 2. Petr. Fab. l. 3. Semestri. cap. 1. cum quatuor seqq. Joan. Funger. in Etymol. ver. Idololatria, & idolum: Joan. Boehm. de morib. Gent. pag. 33. & 57. Simon. Majol. tom. 2. colloq. 1. per tot. Joseph Acosta in histor. moral. Ind. l. 5. in prom. & de procur. Ind. salut. l. 1. cap. 2. 3. 4. & 5. Fr. August. Davila in hist. Mexic. l. 1. cap. 24. & 25. Simon. Majol. in diebus Canic. tom. 2. colloq. 1. Torquem. in Monarch. Ind. tom. 2. in proem. & l. 6. cap. 1. 2. 3. 4. Raphael de la Torre ubi supra quest. 94. per plures disputationes, Franc. Torreblanca de Magia divinatr. l. 1. cap. 17. & 18. Fr. Joan. de la Puente in convenient. utr. Monarch. l. 3. cap. 12. & 13. ubi etiam agit de antiquorum Hispanorum idololatria, & quando apud illos initium habuit & Bernard. Aldrete dicit. l. 3. de antiq. Hispan. cap. 6.

Et ad illud, et quod de blasphemia crimine addidimus, quae in idololatria virtualiter inest, & ob quam bellum justum infidelibus inferri posse, ex communi opinione probavimus; responderi etiam potest cum doctoribus supra citatis, & praecipue cum Gregorio de Valencia d. disput. 1. quest. 10. punct. 6. vers. Illud autem; blasphemiam, quae in idololatria inest, materialem esse, & in facto consistere, quia reipsa idololatriam Christum Deum verum suis superstitionibus negant. Hanc autem sufficere ad hoc, ut illis bellum legitimum non inferatur, alioqui omnes Infideles, Paganos, & Judaeos debellare liceret: sed illam tantum, quae verè & proprie blasphemiam appellatur scilicet quae in verbis consistit, & nostrae Religionis, ac Christianae Republicae injuriam, & scandalum irrogat, ut tradit D. Tom. 2. 2. quest. 13. art. 1. Etenim in idololatria, etsi blasphemiam contineat, & majus peccatum esse videatur, nullae nostrae Religionis, sed soli Deo injuria fit, cujus vindictam, ut supra diximus, ipse sibi reservat.

Ad quintum autem argumentum de locis, & exemplis sacrae Scripturae, D. Augustini, Cypriani, & aliorum Patrum, quibus, solum idololatriam legitimam bellandi causam praebere, contendimus, responderi potest, et veteris legis exempla, maxime quae ad delictorum punitionem spectant, admirari a nobis potius, quam imitari debere, ut multis argumentis ostendit Gratian. in cap. nos si incompetentes 41. vers. His ita respondetur, 2. q. 7. D. August. in cap. Dixit Dominus 12. l. 4. q. 5. & in c. si quis 19. 22. q. 2. ubi supra.

Et praeterea, et nunquam populum Israel, auc-

auctoritate propria, Chananaeorum Amorrhæorum, & aliorum Gentium provincias occupasse, ob id tantum, quod infideles, aut idololatriae essent, vel aliis criminibus contra naturam operam darent; sed propter specialem, & expressam Dei jussionem, & donationem, qui eis illas terras ad habitandum promiserat; vel quia eis transitum impediabant, aut aliter infensi erant; vel quia, ut ait D. August. lib. 6. quest. 10. in Josue, & lib. 44. quest. 4. super Numer. cap. 20. serm. 105. de tempore. t. 10. & Castan. collat. 5. c. 24. Sem filius Noë illarum dominus fuerat, & postea, per vim & arma, Chananai, filii Cham, eas sibi usurparunt; unde cum filii Abraham à Sem originem ducerent, illas repetendi & vindicandi, jus praetereundum poterunt.

109 Quibus rationibus alias addit Divus Thom. in 4. dist. 39. art. 1. ad 1. ob quas bella illa non inique ex jure gentium gesta declarant, & prosequitur Sotus lib. 5. de justitia, & jure, quest. 3. art. 1. in fine: Acosta de procur. Ind. salut. lib. 2. c. 5. Bañez dicit. art. 10. col. 532. Aragon in 2. 2. quest. 10. art. 8. pag. 292. vers. Respondetur; novissime Mag. Marquez in Gubernat. Christ. lib. 1. c. 27. pag. 159. & sequent. & Pat. Franc. Suar. post haec scripta in tractat. de Caritat. disput. 13. sect. 5. num. 2. Licet verum sit, in horum consequentiam, et Deum etiam Israelitis praecipisse, ut idolorum templa destruerent, & radicibus dissiparent, ne praedictarum nationum exemplo dilectus sibi populus contaminaretur, quem nimis his superstitutionibus deditum esse sciebat.

110 Et eodem modo accipiendus est et locus ille alter Deuteronom. cap. 20. quo civitates procul sitas deleri Dominus jussit. Etenim non ob diversitatem Religionis, sed ob alias causas, & injurias bellum illis indici, ejusdem capituli initium demonstrat, ubi aperto ore eos hostes appellat: Si exteris ad bellum contra hostes tuos. Etsi ratione idololatriae, & aliorum criminum contra naturam, puniendi essent, non exciperet Dominus foeminas, quae & ipsae eidem peccatis tenerentur, neque cum illis pacem, & foedus inire permitteret, quod cum aliis septem nationibus terrae Promissionis stricte veterat, in c. 7. 9. & 12. ejusdem Deuteronom. ut bene advertunt Abulens. & Liran. ibid. idem Abulens. 2. Paralipom. c. 8. Magist. Histor. c. 11. sup. Deuteronom. Episcop. Chiapens. in Apoloq. contra Sepulch. & Magist. Bañez ubi supra. Ut omittam Glossam Interlinealem, quae, Gentes procul sitas, interpretatur, id est, Religione diversas, (cujus verbis Sepulveda nimis exultat) in sensu allegorico & morali accipiendam esse, & de haereticis, & spiritui adversantibus hominibus, non de idololatriis, aut infidelibus textum illum exponere; et quos etiam in pace, & Scripturae testimoniis, & in ore gladii, quod est Verbum Dei, expugnandos esse testatur. Simileque expositionem admittunt

117 et loca D. Augustini, & D. Cypriani in argumento relata: nam ut advertit Greg. de Valent. d. disput. 7. col. 413. vers. Ad tertium, loquuntur de idololatriis à fide apostatis, ut ex eorum verbis apparet, vel secundum Bañez ubi supra, quando bellum idololatriis, & facinorosis infligitur ab his, quibus ipsi subjecti sunt, quod omni jure li-

tere, jam diximus, ut ostendunt exempla Ezechiae, & Nabuchodonosor, ab eisdem Sanctis considerata, & Mathathiae, qui interfecit Judaeum, qui ad aram sacrificaturus accesserat, 1. Machab. 2.

CAPUT XV.

De tituli, sive articuli praecedentis resolutione, & quid verius, aut probabilius in consuetudinibus pugnantium opinionum videatur.

SUMMARIUM.

1. Opinio affirmativa, & negativa in articulo debellationis indorum ob idololatriam, & vitia contra naturam, accepta & problematica est.
2. Infideles nobis non subjecti, dubium est, an propter solum idololatriam debellari possint.
3. Infideles subditi Principibus Christianis absque dubio compelli possunt ad destruendam idololatriam, & alia vitia contra naturam.
4. Infideles omnes indistincte debellari possunt, si tyrannidem exercent, & innocentes opprimunt, vel sacrificant, aut edunt.
5. Auctorum verba peculiariter recensentur, qui ob defensionem innocentium, infideles debellari posse concedunt.
6. Sanguis innocentium inique effusus, clamat, à proximo auxilium petens.
7. Justi Lypsi peculiari sententia de debellatione Barbarorum infidelium.
8. Infideles debellari possunt, ob immolationem, aut commestionem hominum, quantumvis ii, qui immolantur aut eduntur, sint delinquentes, & aliter ad mortem damnati.
9. Bellum justum non solum inferitur pro defensione propria, sed etiam pro liberandis innocentibus, etiam auxilium nostrum non postulansibus.
10. Abraham in liberationem Lot justè quinq; Reges Amorrhæos percussit.
11. Pat. Franc. Suarez aperte affirmat, bellum indici posse infidelibus, ad tollenda hominum sacrificia, & innocentes defendendos.
12. Bellum, quod suscipitur pro defendendis innocentibus, & tollendis humanis sacrificiis, monitio praecedere debet.
13. Remediis severioribus nemo uti debet priusquam mitiora experiat.
14. Judex quando possit uti manu militari.
15. Doli praesumptionem contra se habet judex, qui utitur remediis duris, ubi blanda sufficerent.
16. Bellum quacumque ex causa, & pia praesertim, illatum, regulariter monitio praecedere debet.
17. Romanorum mos in bellis per Feccales indicendis, & denuntiandis.
18. Bellum non requirit praeviam monitionem, ubi inferitur Turcis, haereticis, & aliis Fidei hostibus.
19. Bellum ubi inferitur pro defensione innocentium, & immolatorum, mitissime quantum fieri potest exercendum est.
20. Opinio Josephi Acosta, & Dom. Bañez examinatur.
21. Belli propositum, quod esse debeat.
22. Innocentes per accidens, in bello justis de causis suscepto, sine peccato occiduntur.
23. Bellum suscipientes pro defendendis innocentibus, quid ab illis recipere, aut exigere possint, ex opinione P. Molinae.
24. Imperium quando licite auferri possit infidelibus, ob defensionem innocentium debellatis.
25. Reges nostri quid semper sanxerint, & cupierint, in debellationibus Indorum.
26. Indos, & alios infideles debellari posse propter peccata contra naturam, probabiliter affirmari potest.
27. D. Marta piaculum esse dicit, dubitare de debellatione infidelium, ob peccata contra naturam.
28. Joan. Acorius & alii qualiter distinguant in articulo de-